

Pelikanen /

Strindberg, August,

81 Fa Kammarspel

National Library
of Sweden

*Drum
Saml
En förl
o*

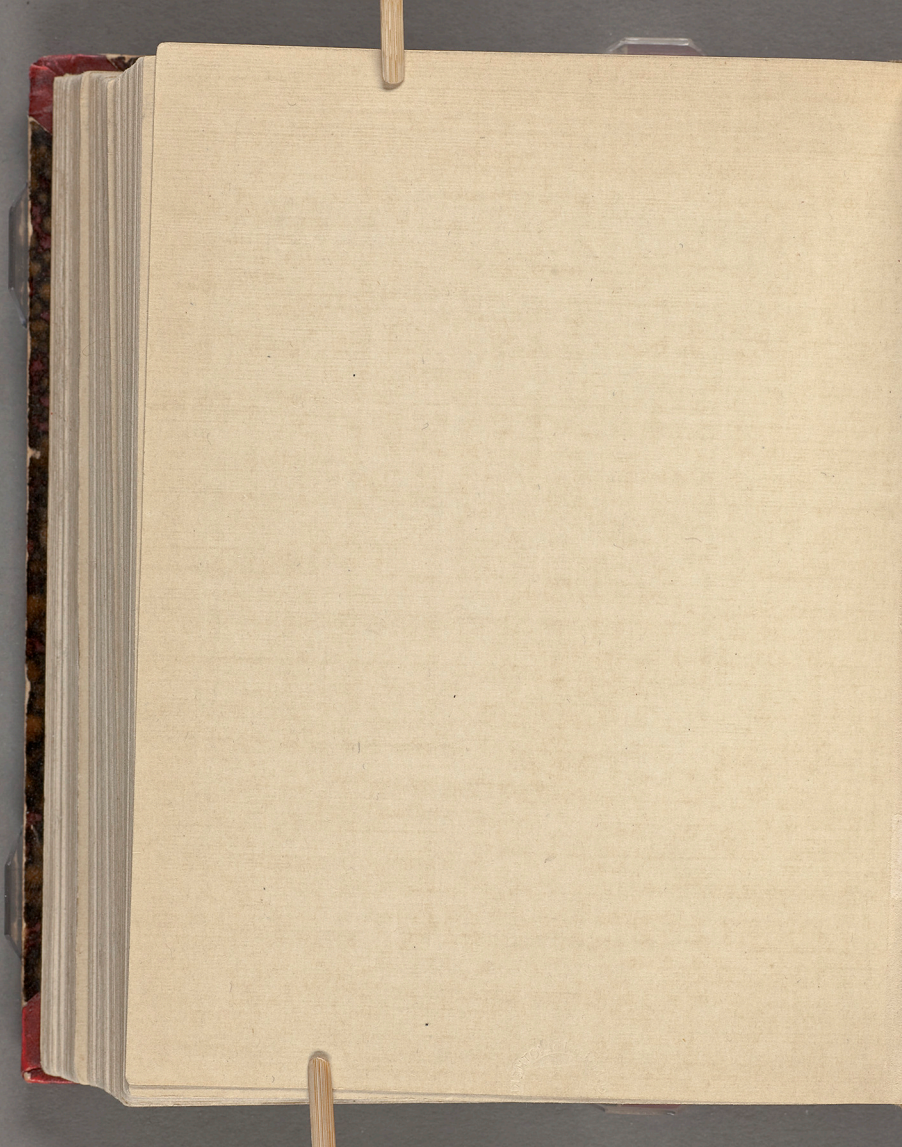
August Strindberg

KAMMARSPEL

• OPUS • IV •

PELIKANEN

AKTIEBOLAGET LJUS
STOCKHOLM 1907.

AUGUST STRINDBERG

KAMMARSPEL

OPUS 4

PELIKANEN

AKTIEBOLAGET LJUS
STOCKHOLM 1907

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM, 1907.

PERSONER:

MODERN, Elise, änka.

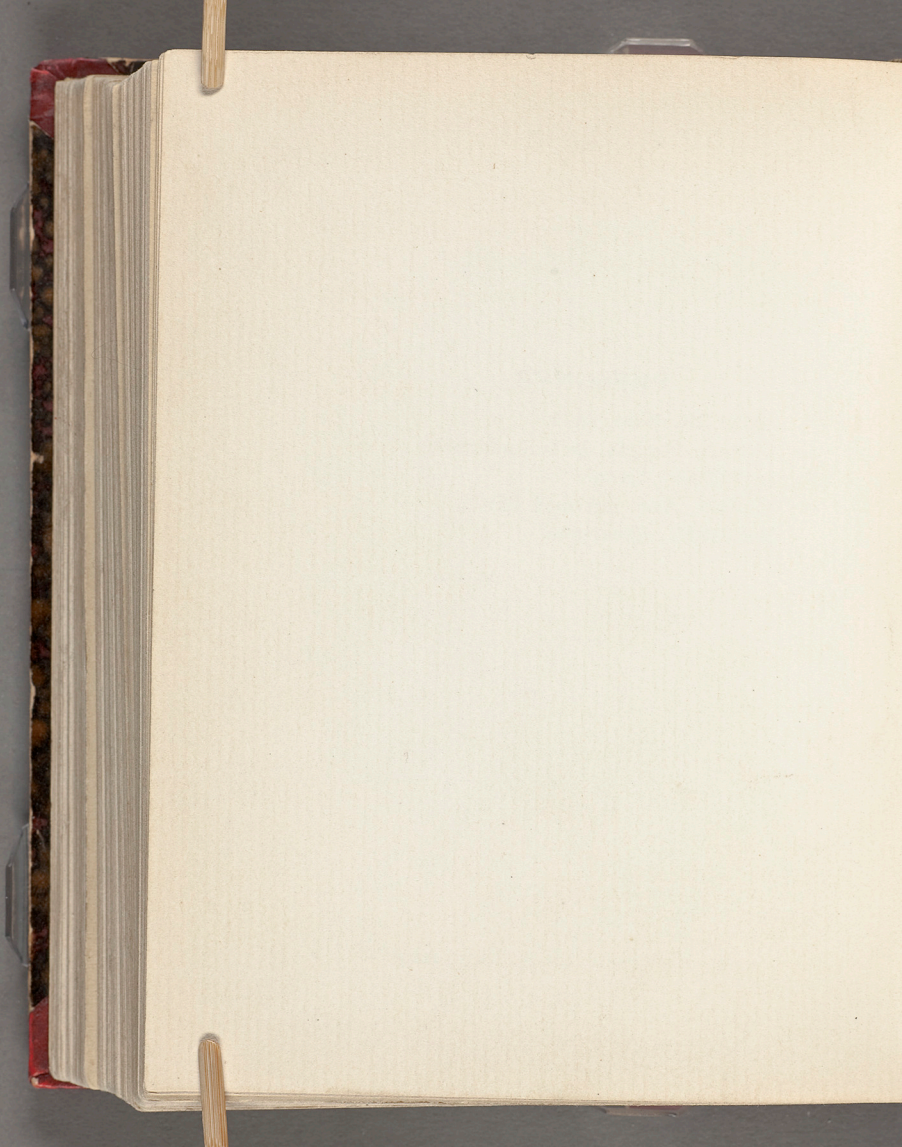
SONEN, Fredrik, juris studerande.

DOTTERN, Gerda.

MÅGEN, Axel, gift med Gerda.

MARGRET, tjänarinna.

En salong; dörr i fonden ut till matsalen; balkongdörr till höger i pan coupé.

Chiffonjé, skrifbord, schäslong med purpurrödt öfverkast af schagg; en gungstol.

MODERN [in sorgklädd, sätter sig och slöar i en fåtölj; lyssnar orolig då och då].

Utanför spelas Chopins Fantaisie Impromptu oeuvre Posthume op. 66.

MARGRET [kokerskan, in från fonden].

MODERN.

Stäng dörren, är du snäll.

MARGRET.

Är frun ensam?

MODERN.

Stäng dörren, är du snäll. — Hvem är det, som spelar?

MARGRET.

Ett fasligt väder i kväll, blåser och regnar...

MODERN.

Stäng dörren, är du snäll, jag kan inte fördrå denna lukt af karbol och granris...

MARGRET.

Det visste jag, frun, och därför sa' jag att herrn borde förts till grafkoret med ens...

MODERN.

Det var barnen, som ville ha begrafningen hemma . . .

MARGRET.

Hvarför sitter frun kvar i det här, hvarför flyttar inte herrskapet?

MODERN.

Värden låter oss inte flytta, och vi kan inte röra oss . . . [Paus.] Hvarför har du tagit bort öfverdraget på röda schäslongen?

MARGRET.

Jag måste lämna det i tvätten. [Paus.]— Frun vet ju, ja, herrn drog sin sista suck på soffan där; men tag då bort soffan . . .

MODERN.

Jag får inte rubba något förrän bouppteckningen är gjord . . . därför sitter jag här inspärrad . . . och i de andra rummen kan jag inte vara . . .

MARGRET.

Hvad är det då?

MODERN.

Minnena . . . allt obehagligt, och den rysliga lukten . . . Är det min son som spelar?

MARGRET.

Ja! Han trifs inte här inne han; är orolig; och alltid är han hungrig, han säger att han aldrig varit mätt . . .

MODERN.

Han var alltid klen sen han föddes...

MARGRET.

Ett flaskbarn skulle ha stark föda sedan det blifvit afvändt...

MODERN [hvasst].

Nåå? Har det fattats något?

MARGRET.

Inte precis, men ändå, frun skulle inte ha handlat det billigaste och sämsta; och släppa barn i skolan på en kopp cikoria och ett bröd, det är inte rätt.

MODERN.

Mina barn ha aldrig klagat på maten...

MARGRET.

Jaså? Inte för frun, nej, de ha inte vågat, men när de blefvo vuxna kom de ut till mig i köket...

MODERN.

Vi ha alltid varit i små omständigheter...

MARGRET,

Åhnej! Jag läste i bladet att herrn skattat för 20,000 kronor ibland...

MODERN.

Det gick åt!

MARGRET.

Ja ja! Men barnen ä klena, fröken Gerda, jag menar, unga frun är inte utväxt, fast hon fyllt tjugu år...

MODERN.

Hvad pratar du?

MARGRET.

Jaja! — [Paus.] Skall jag inte sätta in en brasa åt frun, här är kallt?

MODERN.

Nej, tack, vi ha inte råd att bränna upp våra pengar...

MARGRET.

Men kandidaten fryser hela dan, så han måste gå ut eller hålla sig varm vid pianot...

MODERN.

Han har alltid varit frusen...

MARGRET.

Hur kom det sig då?

MODERN.

Akta dig, Margret ... [Paus.] Går det någon där ute?

MARGRET.

Nej, det går ingen där ute...

MODERN.

Tror du jag är spökrädd?

MARGRET.

Jag vet inte, jag... Men inte stannar jag alltför länge här... Jag kom hit en gång såsom om jag vore dömd att vaka öfver barnen... jag ville flytta, när jag såg hur tjänarna misshandlades, men jag kunde inte, eller jag fick inte... Nu, sedan fröken

Gerda är gift, känner jag min mission slutad, och snart är min befrielsestund kommen, dock icke än . . .

MODERN.

Jag förstår inte ett ord hvad du säger — hela världen vet hur jag offrat mig för mina barn, hur jag skött mitt hus och mina plikter . . . Du är den enda som anklagar mig, men det bryr jag mig inte om. Du får gå när du vill, jag ämnar ingen tjänare mer ha, när de unga flytta in i den här våningen . . .

MARGRET.

Måtte frun få det godt . . . barn äro icke tacksamma af naturen, och svärmödrar icke gärna sedda, såvida inte de föra pengar med sig . . .

MOEERN.

Bekymra dig inte . . . jag skall betala för mig, och ändå hjälpa i huset . . . för öfrigt är min måg olik alla andra mågar . . .

MARGRET.

Är *han*?

MODERN.

Ja, det är han! Han behandlar mig inte som en svärmor, utan som en syster, för att inte säga väninna . . .

MARGRET [gör miner].

MODERN.

Jag förstår dina miner; jag tycker om min måg, det har jag lof till, och det förtjänar han . . . min

man tyckte inte om honom, han var afundsjuk, för att inte säga svartsjuk, jaha, han hedrade mig med sin svartsjuka, fastän jag inte är så ung längre... Sa' du någonting?

MARGRET.

Jag sa' ingenting! — Men jag tyckte det kom någon... Det var kandidaten, för han hostar; ska' jag inte elda?

MODERN.

Det behöfs inte!

MARGRET.

Frun! — Jag har frusit, jag har svultit här i huset, det går an, men gif mig en bädd, en ordentlig, jag är gammal och trött...

MODERN.

Det är så dags nu, när du skall flytta...

MARGRET.

Sant! Jag glömde det! Men för husets heders skull, bränn upp mina sängkläder, som människor legat och dött på, så att ni inte får skämmas för den som kommer efter mig, om det kommer någon!

MODERN.

Det kommer ingen!

MARGRET.

Men kommer det någon, så stannar hon inte... Jag har sett femti husjungfrur gå sin väg...

MODERN.

Därför att det var dåliga människor, och det är ni alla ...

MARGRET.

Tack så mycket! — — — Nå! Nu kommer fruns tid! Hvar och en har sin tid; går i tur och ordning!

MODERN.

Har jag fått nog af dig snart?

MARGRET.

Ja, snart! Mycket snart! Snarare än ni tror! [Går.]

*

SONEN [in, med en bok, hostande. Han stammar lindrigt.]

MODERN.

Stäng dörren, är du snäll.

SONEN.

Hvarför det då?

MODERN.

Skall du svara mig så? — Hvad vill du?

SONEN.

Får jag sitta och läsa här, det är så kallt hos mig?

MODERN.

Du är alltid frusen, du.

SONEN.

När man sitter still, så känns det mer, om det är kallt!

[Paus.]

[låtsas först läsa].

Är bouppteckningen färdig än?

MODERN.

Hvarför frågar du det? Kan inte sorgen få gå öfver först. Sörjer du inte din far?

SONEN.

Jo... men — han har det nog bra — och jag unnar honom ro, den ro han fått slutligen. Men det hindrar inte att jag är mån om att få veta min ställning — om jag ska' hinna fram till examen utan att låna...

MODERN.

Det var ju ingenting efter far, det vet du, kanske skulder...

SONEN.

Men affären är väl värd något?

MODERN.

Inte är det någon affär, där det inte finns något lager, några varor, förstår du!

SONEN [funderar först].

Men firman, namnet, kunderna ...

MODERN.

Inte kan man sälja kunder . . .

[Paus.]

SONEN.

Jo, det påstås!

MODERN.

Har du varit hos advokat? [Paus.] Det är så du sörjer din far!

SONEN.

Näh, inte så! — Men hvar sak för sig! — Hvar äro syster och sväger?

MODERN.

De kom hem i morse från bröllopsresan, och sitter nu i ett pensionat!

SONEN.

Då får de äta sig mätta åtminstone!

MODERN.

Alltid talar du om mat; har du haft något att klaga på min mat?

SONEN.

Nej, för all del!

MODERN.

Men säg en sak! Nu sist, du minns när jag måste lefva frånskild en tid, så gick du ensam med din far — talte han då aldrig om sin affärsställning?

SONEN [fördjupad i boken].

Neej, inte något särskildt!

MODERN.

Kan du förklara att han inte lämnat något efter sig, då han förtjänade tjugu tusen kronor sista åren?

SONEN.

Jag vet ingenting om fars affärer; men han sa' att huset var så dyrt; och så köpte han ju det här nya möblemanget på sistone!

MODERN.

Jaså, han sa' det? Hade han skulder tro?

SONEN.

Jag vet inte! Han hade haft, men de voro betalda.

MODERN.

Hvart tog pengarna vägen? Har han gjort testamente? Mig hatade han, och flera gånger hotade han sätta mig på bar backe. Är det möjligt att han stuckit undan besparingar?

[Paus.]

Går det någon där ute?

SONEN.

Nej, inte hvad jag kan höra!

MODERN.

Jag är litet nervös af allt detta sista med begrafningen och affärerna. — Emellertid, du vet att din

syster och svåger skola ta våningen här, och att du får se dig om efter ett rum ute i sta'n!

SONEN.

Ja, jag vet det.

MODERN.

Du tycker inte om din svåger?

SONEN.

Nej, där är inga sympatier!

MODERN.

Men det är en bra gosse och en duktig! — Du skall tycka om honom, det förtjänar han!

SONEN.

Han tycker inte om mig — och för öfrigt, han var elak mot min far.

MODERN.

Hvem fel var det?

SONEN.

Far var inte elak...

MODERN.

Inte?

SONEN.

Nu tror jag det går någon där ute!

MODERN.

Tänd ett par lågor! Men bara ett par!

SONEN [tänder elektriska ljuset].

[Paus.]

MODERN.

Vill du inte ta in fars porträtt till dig? Det som hänger på väggen?

SONEN.

Hvarför skall jag det?

MODERN.

Jag tycker inte om det; ögonen se så elaka ut.

SONEN.

Inte tycker jag det!

MODERN.

Tag bort det då; du som värderar det, skall få't!

SONEN [tar ner porträttet].

Ja! Så kan jag göra det!

[Paus.]

MODERN.

Jag väntar Axel och Gerda... Vill du råka dem?

SONEN.

Nej! Jag längtar inte... och jag går väl in till mig... bara jag får litet eld i kakelugnen.

MODERN.

Vi har inte råd att bränna upp pengarna...

SONEN.

Det har vi hört i tjugu år, fastän vi haft råd att resa utrikes på fåniga skrytresor... och ätit middag på restaurang för hundra kronor eller motsvarande fyra famnar björkved; fyra famnar på en middag!

Du pratar!
MODERN.

SONEN.
Ja, här var något galet, men det är väl slut nu ...
bara uppgörelsen kommer ...

MODERN.
Hvad menar du?

SONEN.
Jag menar bouppteckningen och det andra ...

MODERN.
Hvilket andra?

SONEN.
Skulder och ouppgjorda saker ...

MODERN.
Jaså!

SONEN.
Emellertid, kan jag få köpa mig litet ylle?

MODERN.
Hur kan du begära det nu? Du skulle väl tänka
på att förtjäna något själf snart ...

SONEN.
När jag fått examen!

MODERN.
Du får väl låna som alla andra!

SONEN.
Hvem vill låna mig?

MODERN.
Din fars vänner!
Pelikanen.

SONEN.

Han hade inga vänner! En själfständig man kan inte ha några vänner, emedan vänskapen består i att förbinda sig till inbördes beundran . . .

MODERN.

Så vis du är, det har du lärt af din far!

SONEN.

Ja, han var en vis man — som begick dårskaper ibland.

MODERN.

Nej, hör! — Nå, tänker du gifta dig då?

SONEN.

Nej tack! Hålla sällskapsdam åt ungherrar, vara laga skydd åt en kokott, utrusta sin bäste vän, det vill säga sin värste fiende, till krigståget emot en själf . . . Nej, jag aktar mig!

MODERN.

Nej, hvad hör jag? — Gå du in till dig. Nu har fått nog för i dag! Du har bestämdt druckit?

SONEN.

Jag måste alltid dricka litet, dels för hostan, dels för att känna mig mätt.

MODERN.

Är det fel på maten igen?

SONEN.

Inte något fel, men den är så lätt, den smakar luft!

Nu får du gå!

MODERN [häpnar].

SONEN.

Eller också är maten så kryddad af peppar och salt, att man blir hungrig af den! Det är som man skulle säga kryddad luft!

MODERN.

Jag tror du är full! Gå din väg!

SONEN.

Ja... jag ska' gå! Jag skulle säga någonting, men det kan vara för i dag! — Ja! [Går.]

*

MODERN [orolig, går på golvet,
drar upp bordslådor].

*

MÅGEN [in, hastigt].

MODERN [hälsar hjärtligt].

Äntligen! Där är du Axel! Jag har längtat efter dig, men hvar är Gerda?

MÅGEN.

Hon kommer senare! Hur mår du, hur är det?

MODERN.

Sitt ner och låt mig fråga först, vi ha ju inte sett hvarann sen bröllopet. — Hvarför kommer ni hem så snart, ni skulle ju bli borta i åtta dar, och nu är det bara tre gångna?

MÅGEN.

Jäh, det blef så långt, du vet, när man pratat ifrån sig, så blir ensamheten tryckande, och vi voro så vana vid ditt sällskap, att vi saknade dig.

MODERN.

Verkligen? Nå ja, vi tre ha hållit ihop under alla stormar och jag tror, ni haft nytta af mig.

MÅGEN.

Gerda är ett barn, som inte förstår lifvets konst, hon har fördomar och är litet envis, fanatisk i somliga fall . . .

MODERN.

Nå, hvad tyckte du om bröllopet?

MÅGEN.

Särdeles lyckadt! Särdeles. Och verserna, hvad tyckte du om dem?

MODERN.

Verserna till mig, menar du? Ja, det har väl aldrig en svärmor fått sådana verser på sin dotters bröllop . . . Minns du om pelikanen, som ger sitt blod åt ungarna, vet du jag grät, jaa . . .

MÅGEN.

Först ja, men sen dansa' du hvar dans, Gerda var nästan svartsjuk på dig . . .

MODERN.

Åh, det var inte första gången; hon ville jag skulle komma svartklädd för sorgen, som hon sa', men

det brydde jag mig inte om; ska' jag lyda mina ungar?

MÅGEN.

Det skall du visst inte bry dig om, Gerda är ju tokig ibland, bara jag tittar åt ett fruntimmer...

MODERN.

Hva? Är ni inte lyckliga?

MÅGEN.

Lyckliga? Ja, hvad är det för slag?

MODERN.

Jaså? Ha ni grälat redan?

MÅGEN.

Redan? Vi gjorde ju aldrig annat som förlovade... Och nu kom det här till, att jag måste ta afsked och gå som reservlöjtnant... Det är kostligt, men det förefaller, som om hon tycker mindre om mig när jag är civil...

MODERN.

Hvarför går du inte i uniform då? Jag må tillstå att jag knappt känner igen dig som civil. Du är verkligen en annan människa...

MÅGEN.

Jag får inte bära uniform annat än i tjänst och på paraddagar...

MODERN.

Får inte?

MÅGEN.

Ja, det är förordning...

MODERN.

Det är synd om Gerda i alla fall; hon förlofvades med en löjtnant, men så är hon gift med en bokhållare!

MÅGEN.

Hvad kan man göra åt det? Måste ju lefva! Apropå lefva, hur stå affärerna?

MODERN.

Uppriktigt sagdt, det vet jag inte! Men jag börjar fatta misstankar på Fredrik.

MÅGEN.

Hur så?

MODERN.

Han talte så konstigt i afton här...

MÅGEN.

Det fårhufvet...

MODERN.

De brukar vara baksluga, och jag är icke säker att här icke finns ett testamente eller besparingar...

MÅGEN.

Har du forskat?

MODERN.

Jag har sökt i alla hans lådor...

MÅGEN.

I pojkens?

MODERN.

Ja visst, och hans papperskorg undersöker jag alltid, för han skrifer bref, som han rifver sönder . . .

MÅGEN.

Det är ingenting, men har du undersökt gubbens chiffonjé?

MODERN.

Ja, naturligtvis . . .

MÅGEN.

Men riktigt? Alla lådor?

MODERN.

Alla!

MÅGEN.

Men det brukar finnas lönnlådor i alla chiffonjéer.

MODERN.

Det har jag inte tänkt på!

MÅGEN.

Så måste vi undersöka den då!

MODERN.

Nej, rör inte, den är förseglad af bouppteckningen.

MÅGEN.

Kan man inte gå förbi förseglingen?

MODERN.

Nej! Inte det!

MÅGEN.

Jo, om man lossar bräderna baki, alla lönnlådor sitta bakåt . . .

MODERN.

Det skall vara verktyg till det . . .

MÅGEN.

Ånej! Det kan gå ändå...

MODERN.

Men Gerda får ingenting veta.

MÅGEN.

Nej, naturligtvis... hon skulle genast skvallra för
bror sin...

MODERN [stänger dörrarna].

Jag stänger för säkerhets skull...

MÅGEN [undersöker chiffonjéns
baksida].Tänk, det har varit någon här... Baksi dan är lös..
Jag kommer in med handen...

MODERN.

Det har pojken gjort... Ser du, mina misstankar...
Skynda på, det kommer någon!

MÅGEN.

Här ligger papper...

MODERN.

Skynda dig, det kommer någon...

MÅGEN.

Ett konvolut...

MODERN.

Gerda kommer! Ge mig papperen... fort!

MÅGEN [lämnar ett stor bref,
som modern gömmer].

Se här! Göm undan!

*

[Det rycker först, sedan bultar det på dörren].

MÅGEN.

Tänk att du skulle stänga . . . vi ä' förlorade!

MODERN.

Var tyst!

MÅGEN.

Du är ett nöt! — — — Öppna! — Annars öppnar jag! — Gå undan!

[Han öppnar dörren.]

GERDA [in, förstämd].

Hvarför har ni stängt om er?

MODERN.

Ska' du inte hälsa först, lilla barn, jag har ju inte sett dig sen bröllopet; har ni haft roligt på resan, tala om nu och se inte så mulen ut!

GERDA [sätter sig i en stol,
beklämd.]

Hvarför har ni stängt dörren?

MODERN.

Därför att den går upp af sig själf, och jag tröttnar på att käxa, för hvar gång någon går i dörrn. Ska' vi tänka på möbleringen af er våning nu, ni kommer ju att bo här?

GERDA.

Vi måste väl . . . mig är det likgiltigt — hvad säger Axel?

MÅGEN.

Jo här blir nog bra och tant skall icke ha det dåligt . . . när sämjan är god så . . .

GERDA.

Hvar skall mamma bo, då?

MODERN.

Här, mitt barn, jag skall bara ställa in en säng!

MÅGEN.

Ska' du ställa in en säng i salongen?

GERDA. [Vid ordet »du» lystrar hon.]

Menar du mig?

MÅGEN.

Jag menar tant . . . men det reder sig nog . . . vi få hjälpa hvarann och på det tant betalar kan vi lefva . . .

GERDA [ljusnar].

Och så får jag lite hjälp i hushållet . . .

MODERN.

Ja visst, mitt barn . . . men jag vill inte diska!

GERDA.

Hur kan du tänka det! För öfrigt, det här blir nog bra, bara jag får ha min man för mig! De få inte se på honom . . . det gjorde de förstås där borta i pensionatet, och därför blef resan så kort . . . men den som försöker ta honom, han skall dö! Nu vet ni det! —

MODERN.

Nu gå vi ut och börja flytta på möblerna . . .

MÅGEN [fixerar modern].

Godt! Men Gerda kan börja här . . .

GERDA.

Hvarför det? Jag stannar ogärna ensam här inne . . . först när vi flyttat in, skall jag känna det lugnt . . .

MÅGEN.

Efter ni är mörkrädda, så följs vi åt alla tre . . .

[Alla tre ut.]

*

[Scenen står tom; det blåser utanför, tjueter i fönster och kakelugn; fonddörren börjar slå, papper från skrifbordet flyger omkring i rummet, en palm på konsolen ristas ursinnigt, en fotografi faller ner från väggen. Nu höres sonens röst: »Mamma!» Strax därpå: »Stäng fönstret!» (Paus).] [Gungstolen rör sig.]

MODERN [in, vild, med ett papper i handen som hon läser].

Hvad är det? Gungstolen rör sig!

MÅGEN [efter].

Hvad var det? Hvad står det? Får jag läsa! Är det testamentet?

MODERN.

Stäng dörren! Vi blåser ju bort. Jag måste öppna ett fönster för luktens skull. Det var icke testamente — det var ett bref till gossen, där han beljuffer mig och — dig!

MÅGEN.

Får jag läsa!

MODERN.

Nej, du blir förgiftad bara, jag rifver sönder det, hvilken lycka att det icke föll i hans händer . . .

[Hon rifver sönder papperet och kastar i kakelugnen.]

Tänk, han stiger upp och talar från grafven — han är inte död! Jag kan aldrig bo här — Han skrifer att jag mördat honom . . . Det har jag inte gjort! Han dog af slag ju, det har läkarn konstaterat . . . men han säger annat också, som är lögn alltihop! att jag ruinerat honom! . . . Hör du, Axel, se till att vi snart kommer ut ur den här våningen, jag står inte ut här! Lofva mig det! — Se på gungstoln!

MÅGEN.

Det är luftdraget!

MODERN.

Låt oss komma härifrån! Lofva det!

MÅGEN.

Det kan jag inte . . . jag litade på arf, emedan ni vinkade med sådant, annars hade jag inte gift mig,

nu måste ni ta't som det är, och du får betrakta mig som en lurad måg — och en ruinerad! Vi måste hålla ihop för att kunna lefva; vi måste spara och du får hjälpa oss!

MODERN.

Du menar, jag skall anställas som piga i mitt eget hem? Det vill jag inte!

MÅGEN.

Nöden tvingar . . .

MODERN.

Skurk är du!

MÅGEN.

Vet hut, käring!

MODERN.

Piga åt dig!

MÅGEN.

Känn på hur dina pigor ha haft, som fått svälta och frysa, det slipper du!

MODERN.

Jag har min lifränna . . .

MÅGEN.

Den räcker inte till en vindskammare, men här räcker hon till hyran, om vi sitter still . . . och sitter ni inte still, så går jag!

MODERN.

Ifrån Gerda? Du har aldrig älskat henne . . .

MÅGEN.

Detta känner du bättre än jag . . . Du utrotade henne ur mitt sinne, trängde undan henne, utom ur sängkammarn, som hon fick behålla . . . och skulle här bli ett barn, så tar du det också ifrån henne . . . Hon vet ingenting ännu, förstår ingenting, men hon börjar vakna ur sömngångarsömmen. Akta dig när hon slår upp ögonen!

MODERN.

Axel! Vi måste hålla ihop . . . vi får icke skiljas . . . jag kan icke lefva ensam; jag går in på allt — men icke schäslongen . . .

MÅGEN.

Jo! Jag vill icke förstöra våningen med att ha sängkammare här — nu vet du det!

MODERN.

Men låt mig få en annan . . .

MÅGEN.

Nej, vi ha inte råd, och den här är vacker!

MODERN.

Hu! Det är ju en blodig slaktarbänk!

MÅGEN.

Du pratar . . . Men vill du inte, så återstår dig vindskammarn och ensamheten, bönhuset och fattig-
huset.

MODERN.

Jag ger mig!

MÅGEN.

Det gör du rätt i . . .

[Paus.]

MODERN.

Tänk ändock, han skrifer till sonen att han dog mördad.

MÅGEN.

Det finns många sätt att mörda . . . och ditt sätt hade den fördelen att icke falla under strafflagen!

MODERN.

Säg vårt! För du var med och hjälpte på, när du retade honom till raseri och bragte honom till förtviflan . . .

MÅGEN.

Han stod i vägen och ville inte gå undan! så måste jag knuffa honom . . .

MODERN.

Det enda jag förebrår dig är att du lockade mig från hemmet . . . och jag glömmer icke den aftonen, den första i ditt hem, då vi sutto vid festligt bord, och vi fick höra nerifrån plantaget dessa rysliga rop, som vi trodde komma från fängelsegården eller dårhuset . . . minns du det? Det var han som gick nere i tobakslanden i mörker och regn, tjutande af saknad efter maka och barn . . .

MÅGEN.

Hvarför talar du om det där nu? Och hur vet du att det var han?

MODERN.

Det stod i hans bref!

MÅGEN.

Ja, hvad rör det oss? Han var ingen ängel . . .

MODERN.

Nej, det var han icke, men han ägde mänskliga känslor ibland, ja, lite mera än du . . .

MÅGEN.

Dina sympatier börja vända på sig . . .

MODERN.

Blif inte ond nu! Vi måste ju hålla frid!

MÅGEN.

Vi måste, vi äro dömda . . .

[Hesa rop inifrån.]

MODERN.

Hvad är det? Hör du! Det är han . . .

MÅGEN [rätt].

Hvilken han?

MODERN [lyssnar].

MÅGEN.

Hvem är det? — Pojken! Han har väl druckit igen!

MODERN.

Är det Fredrik? Det var så likt *honom* — jag trodde — — — jag står aldrig ut! Hvad är det med honom då?

MÅGEN.

Gå och se efter! Lymmeln är väl full!

MODERN.

Ska' du säga så! Han är ju min son, i alla fall!

MÅGEN.

I alla fall din! [Tar upp uret.]

MODERN.

Hvarför ser du på klockan? Vill du inte stanna till kvällen?

MÅGEN.

Nej tack, jag dricker inte tevatten och äter aldrig härsken ansjovis . . eller gröt . . . för öfrigt skall jag på sammanträde . . .

MODERN.

Hvad är det för sammanträde.

MÅGEN.

Affärer, som inte rör dig! Ämnar du uppträda som svärmor?

MODERN.

Skall du gå ifrån din hustru första kvällen ni äro i hemmet?

MÅGEN.

Det rör dig inte heller! — — —

Pelikanen.

MODERN.

Nu känner jag hvad som förestår mig — och mina barn! Nu kommer demaskeringen —

MÅGEN.

Nu kommer den!

[Ridåfall.]

[Samma dekoration.]

[Man spelar utanför: Godard: Berceuse ur Jocelyn.]

GERDA [sitter vid skrifbordet].

[Lång paus.]

SONEN [in].

Är du ensam?

GERDA.

Ja! Mamma är i köket.

SONEN.

Hvar är Axel då?

GERDA.

Han är på sammanträde . . . Sitt ner och språka, Fredrik, håll mig sällskap!

SONEN [sätter sig].

Ja, jag tror aldrig vi språkat förr, vi gick undan för hvarandra, där var inga sympatier . . .

GERDA.

Du röstade alltid med far, och jag med mor.

SONEN.

Kanske det ändrar sig nu! — Kände du din far?

GERDA.

En underlig fråga! Men jag såg honom verkligen bara med mors ögon . . .

SONEN.

Men du såg ju att han höll af dig!

GERDA.

Hvarför ville han bryta och hindra min förlofning?

SONEN.

Därför att han ansåg din man icke vara det stöd du behöfde!

GERDA.

Det blef han straffad för också, när mamma gick ifrån honom.

SONEN.

Var det din man som lockade henne att gå?

GERDA.

Det var han och jag! Far skulle känna hur det kändes att bli skild, när han ville skilja mig från min fästman.

SONEN.

Detta förkortade emellertid hans lif . . . Och tro mig, han ville dig bara väl!

GERDA.

Du stannade hos honom, hvad sa' han, hur tog han det?

SONEN.

Hans kval kan jag inte skildra . . .

GERDA.

Hvad sa' han om mamma då?

SONEN.

Ingenting! . . . Emellertid, efter allt hvad jag sett,
så aldrig gifter jag mig!

[Paus.]

Är du lycklig, Gerda?

GERDA.

Jaha! När man fått den man vill ha, så är man
lycklig!

SONEN.

Hvarför går din man ifrån dig första kvällen?

GERDA.

Han har affärer, sammanträde!

SONEN.

På restaurangen?

GERDA.

Hvad säger du? Vet du det?

SONEN.

Jag trodde du visste det!

GERDA [gråter i händerna].

Å Gud, min Gud!

SONEN.

Förlåt, jag gjorde dig ondt!

GERDA.

Ja, så ondt! ondt! O, jag vill dö!

SONEN.

Hvarför stannade ni inte på resan längre?

GERDA.

Han var orolig för affärer, han längtade efter att råka mamma, han kan ju inte vara ifrån henne . . .

[De fixera hvarandra.]

SONEN.

Jaså?

[Paus.]

Hade ni angenäm resa för öfrigt?

GERDA.

Jaha!

SONEN.

Stackars Gerda!

GERDA.

Hvad säger du?

SONEN.

Ja, du vet ju, mor är nyfiken, och hon kan begagna sig af telefon som ingen!

GERDA.

Hvad för slag? Har hon spionerat?

SONEN.

Det gör hon alltid . . . troligen lyssnar hon bakom någon dörr på detta samtal . . .

GERDA.

Du tänker alltid illa om vår mor.

SONEN.

Och du alltid väl! Hur kan detta komma sig? Du vet ju hurudan hon är . . .

GERDA.

Näh! Och jag vill inte veta . . .

SONEN.

Det var något annat, du vill inte; du har något intresse af det . . .

GERDA.

Tyst! Jag går i sömnen, jag vet det, men jag vill inte bli väckt! Då skulle jag inte kunna lefva!

SONEN.

Tror du inte vi alla gå i sömnen då? — Jag läser juridik som du vet, rättsförhandlingar. Nåväl, jag läser om stora brottslingar, som inte kan förklara hur det gick till . . . och tyckte de handlade rätt, ända tills de upptäcktes och vaknade! Är det inte en dröm, nog är det en sömn!

GERDA.

Låt mig sofva! Jag vet jag skall vakna, men må det vara långt dit! Hu! detta allt, som jag inte vet, men anar! Minns du som barn . . . mänskorna kallar en elak, om man säger hvad sant är . . . Du är så elak, sa' man alltid åt mig, när jag förklarade att nå-

got dåligt var dåligt . . . så lärde jag mig tiga . . . då blef jag omtyckt för mitt goda sätt; så lärde jag mig säga det jag inte menade, och då var jag färdig utträda i lifvet.

SONEN.

Man skall ju nästans fel och svagheter öfverskylla, det är sant . . . men följande steg heter smita och smickra . . . Det är svårt att veta hur man skall ha sig . . . ibland är det en plikt att tala ut . . .

GERDA.

Tyst!

SONEN.

Jag skall vara tyst!

[Paus.]

GERDA.

Nej, tala hellre, men inte om *det!* Jag hör dina tankar i tystnaden! . . . När människor komma tillsammans, så tala de, tala i oändlighet bara för att dölja sina tankar . . . för att glömma, för att döfva sig . . . De vill nog höra nytt, om andra, men sitt eget dölja de!

SONEN.

Stackars Gerda!

GERDA.

Vet du hvad den största smärtan är? [Paus.] Det är att se den högsta lyckans intighet!

SONEN.

Nu talade du!

GERDA.

Jag fryser, ge oss lite eld!

SONEN.

Är du också frusen?

GERDA.

Jag har alltid frusit och hungrat!

SONEN.

Du också! Det är konstigt här i huset! — Men om jag nu går ut efter ved, så blir det ett lif — i åtta dagar!

GERDA.

Kanske det är insatt en brasa; mamma brukade ibland sätta in ved för att narra oss . . .

SONEN [går till kakelugnen och öppnar luckorna].

Här är verkligen några pinnar! . . . [Paus.] Men hvad är *det*? — Ett bref! sönderrifvet, det kan man tända med . . .

GERDA.

Fredrik, tänd inte, vi får ett gnat som aldrig tar slut, kom och sätt dig igen, så få vi prata . . .

SONEN [går och sätter sig, lägger brevet på bordet bredvid sig].

[Paus.]

GERDA.

Vet du hvarför far hatade min man som han gjorde?

SONEN.

Ja, din Axel kom ju och tog hans dotter och hustru ifrån honom, så han fick sitta ensam; och så märkte gubben att mågen fick bättre mat än han själf; ni låste in er i salongen, musicerade och läste, men alltid sådant som var osympatiskt för vår far; han blef utträngd, utäten ur sitt hem, och därför gick han på krog slutligen.

GERDA.

Vi tänkte inte på hvad vi gjorde . . . stackars far! — Det är godt att ha föräldrar med oförvitligt namn och rykte, och vi kan vara tacksamma . . . minns du föräldrarnas silfverbröllop, sådana tal och verser de fick!

SONEN.

Jag minns, men jag tyckte det var ett spektakel att fira ett äktenskap såsom lyckligt, då det varit ett hundlif . . .

GERDA.

Fredrik!

SONEN.

Jag kan inte hjälpa't, men du vet ju hur de lefde . . . minns du inte när mamma ville gå ut genom fönstret, och vi fick hålla i henne?

GERDA.

Tyst!

SONEN.

Där fanns orsaker, som vi inte känna . . . och under skilsmässan, då jag vallade gubben, tycktes han vilja tala, flera gånger, men orden kom aldrig öfver hans läppar . . . Jag drömmer om honom ibland . . .

GERDA.

Det gör jag också! -- Då, när jag ser honom, är han tretti år . . . han ser vänligt på mig, menande, men jag förstår inte hvad han vill . . . ibland är mamma med; han är inte ond på henne, ty han hölj henne kär, trots allt, ända in i det sista, du minns hur vackert han talade för henne på silfverbröllopet, tackande henne, *trots allt* . . .

SONEN.

Trots allt! Det var mycket sagdt, och ändå för litet.

GERDA.

Men det var vackert! Hon hade dock en stor förtjänst . . . hon skötte sitt hus!

SONEN.

Ja, det är den stora frågan!

GERDA.

Hvad säger du?

SONEN.

Så nu håller ni ihop! Bara man rör vid hushållet, så står ni på en sida . . . det är som frimureri eller

Camorra . . . Jag har till och med frågat gamla Margret, som är min vän, rörande husets ekonomi, jag har frågat henne hvarför man aldrig blir mått här hemma . . . då tiger den pratsjuka mänskan! tiger och blir ond . . . kan du förklara det?

GERDA [kort].

Näh!

SONEN.

Nu hörde jag att du också är frimurare!

GERDA.

Jag förstår inte hvad du menar?

SONEN.

Ibland undrar jag om far föll ett offer för den där Camorran, som han måtte ha upptäckt.

GERDA.

Du talar ibland som en tok . . .

SONEN.

Jag minns att far begagnade ordet Camorra ibland, på skämt, men på slutet teg han . . .

GERDA.

Det var rysligt hvad här är kallt, en grafkyla . . .

SONEN.

Då tänder jag väl på, kosta hvad de vill!

[Han tar det sönderrifna brevet, först tanklöst, därpå fästas hans ögon, och han börjar läsa.]

Hvad är det här? — [Paus.] Till min son! . . .
Med fars stil! [Paus.] Till mig alltså!

[Han läser. Fallor ner på en stol och fortsätter
tyst.]

GERDA.

Hvad läser du, hvad är det?

SONEN.

Det är rysligt!

[Paus.]

Det är alldeles fasligt!

GERDA.

Säg, hvad det är!

[Paus.]

SONEN.

Det är för mycket . . . [till Gerda.] Det är ett bref
från min döde far, till mig! [Läser vidare.] Nu vak-
nar jag ur min sömn!

[Han kastar sig på schäslongen och vrålar af smärta,
men stoppar papperen i fickan.]

GERDA [på knä bredvid honom].

Hvad är det, Fredrik? Säg, hvad det är! — Bror
lilla, är du sjuk, säg, säg!

SONEN [reser sig].

Jag kan inte lefva mer!

GERDA.

Tala om, då!

SONEN.

Det är alltför otroligt! . . . [Hämtar sig, stiger upp.]

GERDA.

Det kan vara osant!

SONEN [retad].

Nej du, *han* ljuger inte från grafven . . .

GERDA.

Han har kunnat jagas af sjukliga inbillningar . . .

SONEN.

Camorra! Är du framme igen; då skall jag tala om! — — — Hör på!

GERDA.

Jag tycker mig veta allt förut; men jag tror det icke ändå!

SONEN.

Du vill inte! — Emellertid, så här är det! Hon som gifvit oss lifvet var en stortjuf!

GERDA.

Nej!

SONEN.

Hon stal af hushållspengarna, hon diktade upp räkningar, hon köpte det sämsta för högsta pris, hon åt i köket på förmiddagen och gaf oss det utspädda, uppvärmda, hon skummade mjölken, därför äro vi barn misslyckade, alltid sjuka och hungriga; hon stal af vedpengarna, så att vi fick frysa. När vår far upp-

täckte detta, varnade han henne, hon lofvade bättring, men fortsatte, och gjorde uppfinningar, det var sojan och kajennpepparn!

GERDA.

Jag tror inte ett ord!

SONEN.

Camorra! — Men nu kommer det värsta! Den slusk, som nu är din man, Gerda, han har aldrig älskat dig, utan din mor!

GERDA.

Hu!

SONEN.

När far upptäckte detta, och när din man lånade pengar af din mor, vår mor, så cacherade uslingen spelet med att fria till dig! Detta är de stora dragen, detaljerna får du tänka dig!

GERDA [gråter i näsduken; därpå]:

Detta visste jag förut, men jag visste det ändå inte . . . det nådde icke mitt sinne, ty det var för mycket!

SONEN.

Hvad kan nu göras, för att rädda dig ur förnedringen?

GERDA.

Gå sin väg!

SONEN.
Hvart?

GERDA.
Vet inte!

SONEN.
Alltså vänta, och se hur saken utvecklar sig!

GERDA.
Man är ju värnlös mot sin mor; hon är ju helig..

SONEN.
Det vore fan!

GERDA.
Säg inte så!

SONEN.
Hon är listig som ett djur, men hennes egenkärlek förblindar henne ofta . . .

GERDA.
Låt oss fly!

SONEN.
Hvart? Nej, stanna, tills uslingen drifver henne ur huset! — Tyst, nu kommer uslingen hem! — Tyst! — Gerda, nu gör vi två frimureri! Jag skall ge dig ordet! Parollen! »Han slog dig på bröllopskvällen!»

GERDA.
Erinra mig ofta om det! eljest glömmar jag! jag vill så gärna glömma!

SONEN.

Vårt lif är förstördt . . . ingenting att värda, se upp till . . . glömma kan man inte . . . låt oss lefva för att upprätta oss, och vår fars minne!

GERDA.

Och skipa rättvisa!

SONEN.

Säg hämd!

*

MÅGEN [in].

GERDA [spelar].

God dag på dig! — Var det roligt på sammanträdet, fick ni något godt?

MÅGEN.

Det blef inställdt!

GERDA.

Var det stängdt, sa du?

MÅGEN.

Det blef inställdt, sa jag!

GERDA.

Nå, ska du sköta hushållet nu?

MÅGEN.

Du är så lustig i kväll, men Fredrik är ett muntert sällskap!

GERDA.

Vi ha lekt frimurare!

MÅGEN.

Akta er för det!

SONEN.

Då leker vi Camorra i stället! Eller vendetta!

MÅGEN [olustig].

Ni talar så underligt, hvad har ni för er, är det hemligheter?

GERDA.

Inte talar du om dina hemligheter, eller hur? Kanske du inte har några hemligheter?

MÅGEN.

Hvad är det som har händt? Har det varit någon här?

SONEN.

Gerda och jag ha blifvit andeskådare, vi ha haft besök af en afliden ande.

MÅGEN.

Ska vi sluta med skämtet nu, annars går det illa! fastän det klär dig Gerda att vara lite glad, du är mest trumpen . . . [Han vill klappa henne på kinden, men hon drar sig undan.]

MÅGEN.

Är du rädd för mig?

GERDA [faller ut].

Inte alls! Det finns känslor som likna fruktan men äro något annat, det finns gester som säga mera
Pelikanen.

änⁿ miner,¹ och ord som dölja hvad hvarken åtbörd
eller uttryck kunna röja . . .

MÅGEN [häpen, fingrar på en
bokhylla].

SONEN [reser sig från gung-
stolen, som blir gungande tills modern kommer in].
Nu kommer mor med gröten!

MÅGEN.

Är det . . .

*

MODERN [in, får se gungstolen
röra sig; fasar, men lugnar sig].

Vill ni komma och äta gröt?

MÅGEN.

Nej tack! Är det hafre, så ge det åt jakthundarna,
om du har några, är det rågmjöl, så lägg det på
din böld . . .

MODERN.

Vi äro fattiga, och måste spara . . .

MÅGEN.

Med tjugu tusen är man inte fattig!

SONEN.

Jo, om man lånar ut åt dem som inte betalar!

MÅGEN.

Hvad är det? Är pojken tokig?

SONEN.

Han har kanske varit!

MODERN.

Kommer ni nu?

GERDA.

Kom så gå vi! Kurage, mina herrar! Ni ska få
en smörgås och en biffstek af mig...

MODERN.

Af dig?

GERDA.

Ja, af mig, i mitt hus...

MODERN.

Det låter det!

GERDA [med en gest åt dörren].

Var så god, mina herrar!

MÅGEN [till modern].

Hvad är det här för slag?

MODERN.

Det är ugglor i mossen!

MÅGEN.

Jag tror väl!

GERDA.

Var så god, mina herrar!

[Alla dra sig åt dörren.]

MODERN [till mågen.]

Såg du att gungstolen rörde sig? *Hans* gungstol?

MÅGEN.

Nej, det såg jag inte? Men jag såg något annat!

[Ridå.]

[Samma dekoration.]

[Det spelas valsen II me disait af Ferraris.]

[Gerda sitter med en bok. Modern in.]

MODERN.

Känner du igen?

GERDA.

Valsen? Ja!

MODERN.

Din bröllopsvals, som jag dansade ända till morgonen!

GERDA.

Jag? — Hvar är Axel?

MODERN.

Hva' rör det mig?

GERDA.

Seså! Han I grälat redan?

[Paus. Minspel.]

MODERN.

Hvad läser du, mitt barn?

GERDA.

Kokboken! Men hvarför står det inte, hur länge något skall kokas?

MODERN [förlägen].

Det är så olika, ser du, man har så olika smak, den ena gör så, den andra så...

GERDA.

Det förstår jag inte; mat skall väl serveras nylagad, annars är den uppvärmd, följaktligen förstörd. I går

till exempel stekte du en ripa i tre timmar; första timmen stod hela våningen i en doft af härligt vildt; därpå blef det tyst i köket; och när maten serverades saknade den doft och smakade bara luft! Förklara det!

MODERN [förlägen].

Det förstår jag inte!

GERDA.

Förklara då hvarför såsen saknades, hvart tog den vägen, hvem åt upp den?

MODERN.

Jag förstår ingenting!

GERDA.

Men nu har jag frågat mig för, och nu har jag reda på åtskilligt...

MODERN [hugger in].

Allt det där vet jag, och du skall icke lära mig något, men jag skall lära dig hushållskonsten...

GERDA.

Menar du med soja och kajennpeppar, det kan jag förut, och på bjudningar välja rätter, som ingen äter, så att man har kvar till följande dag... eller invitera främmande när skafferiet är fullt med skulor... allt det där kan jag nu, och därför tar jag från denna dag hand om hushållet!

MODERN [rasande].

Ska' jag vara din piga?

GERDA.

Jag din och du min, vi hjälpas åt! — Nu kommer Axel!

*

MÅGEN [in, med en tjock kapp
i handen].

Nåå? Hvad tycker du om schäslongen?

MODERN.

Joo, bevars...

MÅGEN [hotande].

Är den inte bra? Fattas det något?

MODERN.

Nu börjar jag förstå!

MÅGEN.

Jaså! — — — Emellertid, och efter som vi inte kan bli mätta här i huset, så ämna Gerda och jag äta för oss själva.

MODERN.

Och jag då?

MÅGEN.

Du är fet som ett fastage, så du behöfver inte så mycket; du borde för din hälsas skull magra lite, som vi ha fått göra... E-meller-tid, gå ut du Gerda ett ögonblick; emellertid, skall du få elda upp kakelugnen!

[Gerda går.]

MODERN [darrar af raseri].

Det ligger ved där...

MÅGEN.

Nehej, det ligger några pinnar, men nu ska' du gå efter ved, kakelugnen full!

MODERN [dröjer].

Ska' man bränna upp sina pengar?

MÅGEN.

Näh, men ved måste brännas upp för att kunna värma! Fort!

MODERN [dröjer].

MÅGEN.

Ett, två — tre! [Slår med käppen i bordet.]

MODERN.

Jag tror att veden är slut...

MÅGEN.

Antingen ljuger du, eller har du stulit pengarna... för här köptes ett mått ved i förrgår!

MODERN.

Nu ser jag hvem du är...

MÅGEN [sätter sig i gungstolen].

Det skulle du ha sett för länge sen, om inte din ålder och erfarenhet duperat min ungdom... Fort, ut! efter ved, annars... [Lyfter käppen.]

MODERN [ut, kommer strax in med ved].

MÅGEN.

Nu tänder du ordentligt, och inte låtsas bara! — Ett, två, tre!

MODERN.

Hvad du är lik gubben nu, när du sitter i hans gungstol!

MÅGEN.

Tänd!

MODERN [kufvad, men i raseri].

Jag ska', jag ska'!

MÅGEN.

Nu vaktar du brasan, medan vi går ut i salen och äter . . .

MODERN.

Hvad skall jag få då?

MÅGEN.

Den gröt som Gerda satt fram åt dig i köket.

MODERN.

Med blå skummjök . . .

MÅGEN.

Sen du förtärt grädden, det är ju riktigt! och rättvist!

MODEGN [doft].

Då går jag min väg.

MÅGEN.

Det kan du inte, för jag låser in dig!

MODERN [hviskar].

Då hoppar jag ut genom fönstret!

MÅGEN.

Det må du göra! Det borde du ha gjort för länge sen, så hade fyra människors lif varit insparade!

Tänd nu! — Blås på! — Så där! Sitt nu här tills vi kommer tillbaka. [Går.]

*

[Paus.]

MODERN [stannar först gungstolen; lyss sedan vid dörren; därpå tar hon ut en del ved ur kakelugnen och gömmer under schäslongen].

SONEN [in, något drucken].

MODERN [far tillsammans].

Är det du?

SONEN [sätter sig i gungstolen].

Ja!

MODERN.

Hur är det med dig?

SONEN.

Dåligt, jag är visst slut snart!

MODERN.

Det är inbillningar bara! — Gunga inte så där! — Se på mig, som nått en sådan, en viss ålder... och ändå lefvat i arbete, släp och plikter för mina barn och mitt hus, har jag inte gjort det?

SONEN.

Äh! — Och pelikanen, som aldrig gaf sitt hjärtblod, det står i zoologien att det är lögn.

MODERN.

Har du haft något att klaga, säg?

SONEN.

Hör du mor, om jag vore nykter, skulle jag icke svara uppriktigt, ty då hade jag icke krafter, men nu ska' jag tala om att jag läst fars bref, som du stal och kastade i kakelugnen . . .

MODERN.

Hva' säger du, hvad var det för bref?

SONEN.

Alltid ljuga! Jag minns när du lärde mig ljuga första gången, jag kunde knappt tala; minns du det?

MODERN.

Näh, det minns jag inte alls! Gunga inte!

SONEN.

Och när du ljög på mig första gången? — Jag minns också som barn, jag hade gömt mig under pianot, så kom en tant på besök till dig; du satt och ljög för henne i tre timmar, och jag måste höra på!

MODERN.

Det är lögn!

SONEN.

Men vet du hvarför jag är så här usel? Jag fick aldrig modersbröst, utan en barnpiga och en glasflaska; och när jag blef äldre, fick jag följa med henne bort till hennes syster, som var prostituerad; och där fick jag bevittna de hemlighetsfulla scener, som eljes bara hundägare erbjuda barnen om vår och höst på öppen gata! När jag talte om för dig, jag var fyra

år, hvad jag sett i lastens boning, så sa' du att det var lögn, och du slog mig som lögnare, fastän jag talte sant. Denna piga, uppmuntrad af ditt bifall, invigde mig vid fem års ålder i alla hemligheter, jag var bara fem år... [Han snyftar.] Och så började jag få svälta och frysa, som far och vi andra. Nu först får jag veta, att du stal af hushållspengarna och vedpengarna... Se på mig, pelikan, se på Gerda, som saknar bröstorg! — Huru du mördade min far, det vet du själf, då du bragte honom till förtviflan, hvilket icke straffas af lagen; hur du mördat min syster, vet du bäst själf, men nu vet hon det också!

MODERN.

Gunga inte! — Hvad vet hon?

SONEN.

Det du vet, men jag icke kan säga! — [Snyftar.] Det är rysligt att jag sagt allt detta, men jag måste; jag känner att när jag blir nykter, så skjuter jag mig; därför fortsätter jag att dricka; jag törs inte bli nykter...

MODERN.

Ljug mera nu!

SONEN.

Far sa' en gång i vrede, att du var ett enda stort naturens bedrägeri... att du icke som andra barn lärde tala utan genast lärde ljuga... att du alltid afskuddade dig plikterna för att få festa! Och jag minns att när Gerda låg sjuk för döden, så gick du

på operett om kvällen — jag minns dina ord: »Lifvet är nog tungt ändå utan att man behöfver göra det tyngre!» Och den sommarn, tre månar, du var i Paris med far och festade, så huset kom i skuld, då lefde syster och jag här i stan', instängda med två pigor i denna våningen; i föräldrarnas sängkammare bodde en brandsoldat med huspigan, och makarnas säng begagnades af det såta paret —

MODERN.

Hvarför har du inte talt om det förut?

SONEN.

Du har glömt att jag talte om det, och att jag fick stryk för att jag skvallrade, eller ljög, som du omväxlande kallade det, ty så snart du hörde ett sant ord, sa' du att det var lögn!

MODERN [går rundt omkring i rummet, som ett nyss fångadt vilddjur].

Jag har aldrig hört dylikt af en son till sin mor!

SONEN.

Det är ju lite ovanligt, och det är helt emot naturen, jag vet nog det, men en gång skulle det sägas. Du gick som i sömnen och kunde icke väckas, därför kunde du inte heller ändra dig. Far sa', »att om man lade dig på en tortyrbänk, skulle du icke förstå erkänna en förseelse eller bekänna att du ljugit...»

MODERN.

Far! Du tror att han saknade fel?

SONEN.

Han hade stora fel; men icke i sitt förhållande till maka och barn! — Men det finns andra hemligheter i ditt äktenskap, som jag anat, misstänkt, men aldrig velat tillstå för mig... De hemligheterna tog far med sig i grafven, delvis!

MODERN.

Har du pratat nog nu?

SONEN.

Nu går jag ut och dricker... jag kan aldrig ta examen, jag tror inte på rättsväsendet; lagarna synas vara skrifna af tjufvar och mördare för att fria den brottslige; en sannfärdig är icke vittnesgill, men två falska vittnen är full bevisning! Klockan half tolf är min sak rättfärdig, men efter tolf har jag förlorat rätten; ett skriffel, en bristande marginal kan bringa mig oskyldig i fängelse. Är jag barmhärtig mot en skurk, så straffar han mig för ärekränkning. Mitt förakt för lif, mänsklighet, samhälle och mig själf är så gränslöst, att jag icke gitter anstränga mig lefva... [Går åt dörren.]

MODERN.

Gå inte!

SONEN.

Är du mörkrädd?

Jag är nervös!

MODERN.

Det följs åt!

SONEN.

MODERN.

Och den där stolen gör mig tokig! Det var alltid som två hackknifvar när han satt där... och hackade mitt hjärta.

SONEN.

Inte har du sådant!

MODERN.

Gå inte! Jag kan inte stanna här, Axel är en skurk!

SONEN.

Det trodde jag också till nyss! Nu tror jag han är offret för din brottsliga böjelse... Ja, han var den unge mannen, som blef förförd!

MODERN.

Du måste söka dåligt sällskap!

SONEN.

Dåligt sällskap, ja, jag har aldrig varit i godt!

MODERN.

Gå inte!

SONEN.

Hvad kan jag göra här? Jag skulle bara pina ihjäl dig med mitt tal...

MODERN.

Gå inte!

SONEN.

Håller du på att vakna?

MODERN.

Ja, nu vaknar jag, som ur en lång, lång sömn!
Det är förskräckligt! Hvarför kunde man inte väcka
mig förut?

SONEN.

Det ingen kunde var väl omöjligt! Och när det
var omöjligt, så rådde du väl inte för 'et!

MODERN.

Säg om de orden!

SONEN.

Du kunde väl inte vara på annat sätt!

MODERN [kysser slafviskt hans
hand].

Säg mera!

SONEN.

Jag kan inte mera! — Jo, jag ska' be dig: stanna
icke här, för att göra ondt värre!

MODERN.

Du har rätt! Jag ska' gå, ut!

SONEN.

Stackars mamma!

MODERN.

Har du medlidande med mig?

SONEN [snyftar].

Ja, visst har jag det! Hur ofta sa' jag inte om dig:
Hon är så ond, så att det är synd om henne!

MODERN.

Tack för det! — Gå nu, Fredrik!

SONEN.

Kan detta icke hjälpas?

MODERN.

Nej, det är ohjälpligt!

SONEN.

Ja, det är det! — Det är ohjälpligt! [Går.]

*

[Paus.]

MODERN [ensam; med armarna ihop öfver bröstet en lång stund. Därpå går hon till fönstret, som hon öppnar och ser ner i djupet; drar sig tillbaka i rummet, och tar språnget för att hoppa ut; men så åtrar hon sig, när det bultar tre slag på fonddörren].

Hvem är det? Hvad var det? [Hon stänger fönstret.] Stig in! [Fonddörrarna öppnas.]

Är det någon där?

[Sonen höres vråla inne i våningen.]

Det är han, i tobakslandet! Är han inte död? Hvad skall jag göra, hvart skall jag ta vägen?

[Hon gömmer sig bakom chifonjén.]

[Nu börjar det blåsa igen som förut, så att papper flyga omkring.]

Stäng fönstret, Fredrik!

[En blomkruka blåser ner.]

Stäng fönstret! Jag fryser ihjäl, och det slocknar i kakelugnen!

[Hon tänder alla elektriska ljusen; stänger dörrn, som slås upp igen; gungstolen rörs af blåsten; går rundt, rundt i rummet, tills hon kastar sig framstupa på schäslongen och gömmer ansiktet i kuddarna.]

* *ordaffal bortlag*

[»Il me disait» spelas utanför.]

MODERN [ligger som förut på schäslongen med hufvudet gömdt]

GERDA [in, med gröten på en bricka, som hon ställer ifrån sig; därpå släcker hon elektriska ljusen utom ett].

MODERN [vaknar, reser sig].

Släck intel

GERDA.

Jo, vi måste spara!

MODERN.

Är du så snart igen?

GERDA.

Ja, han tyckte inte det var roligt, när du saknades

MODERN.

Jo, jag tackar jag!

GERDA.

Här har du kvällsvarden!

MODERN.

Jag är inte hungrig.

GERDA.

Jo, du är hungrig, men du äter inte gröt!

MODERN.

Jo, ibland!

GERDA.

Nej, aldrig! Men inte för den skull, utan för ditt elaka leende hvarje gång du pinade oss med hafregrynsgröt, du njöt af vårt lidande... och du kokte detsamma åt jakthunden!

MODERN.

Jag kan inte äta blå mjölk, jag fryser af den!

GERDA.

Sen du skummat grädden till ditt elfvakaffe! —
Håll till godo! —

[Ser verar gröten på en guéridon.]

Ät nu, får jag se på!

MODERN.

Jag kan inte!

GERDA [Iutar sig ner och tar fram vedträn underifrån schäslongen].
Om du inte äter, så visar jag Axel att du stulit ved.

MODERN.

Axel, som saknade mitt sällskap... han gör mig intet ondt! Minns du på bröllopet, då han dansade med mig... efter »Il me disait!» Där ha vi den. [Hon gnolar till 2:a reprisen, som nu spelas.]

GERDA.

Det vore försiktigare af dig att icke påminna om den skändligheten...

MODERN.

Och jag fick verser jag, och de vackraste blommorna!

GERDA.

Tig!

MODERN.

Skall jag läsa verserna för dig? Jag kan dem utan-till...

»I Ginnistan...

Ginnistan är ett persiskt ord för paradiset's lustgård, där hulda peri lefva af vållukter... Peri det är genier eller féer, som äro så skapade, att ju längre de lefva, ju yngre bli de...»

GERDA.

Å, Herre Gud, tror du att du är en peri?

MODERN.

Jaha, det står så här, och farbror Viktor har friat till mig; hvad skulle ni säga, om jag gifte om mig?

GERDA.

Stackars mamma! Du går ännu i sömnen, som vi gjort alla, men skall du aldrig vakna? Ser du inte

hur man ler åt dig? Förstår du inte, när Axel skymfar dig?

MODERN.

Gör han? Jag tycker alltid, han är mera artig mot mig än mot dig...

GERDA.

Äfven då han lyfte käppen mot dig?

MODERN.

Mot mig? Det var mot dig, kära barn!

GERDA.

Moder min, har du förlorat förståndet?

MODERN.

Han saknade ju mitt sällskap i afton, vi ha alltid så mycket att tala om, han är den ende som förstår mig, och du är ett barn bara...

GERDA [tar modern i axlarna
och skakar henne].

Vakna i Herrans namn!

MODERN.

Du är ju inte fullvuxen än, men jag är din mor och har närt dig med mitt blod...

GERDA.

Nej, du gaf mig en glasflaska och en kautschuk i munnen, och sedan fick jag gå i skänken och stjåla, men där fanns bara hårdt rågröd, som jag åt med senap, och när det brände i halsen, så svalkade jag

med ättiksflaskan; bordssyrtuten och brödkorgen, det var skafferiet!

MODERN.

Jaså, du stal *redan* som barn! Det var mycket vackert, och du skäms inte tala om det? Tänk så'na barn jag offrat mig för?

GERDA [gråter].

Allt kunde jag förlåta; men att du tog mitt lif från mig icke — ja, han var mitt lif, ty med honom började jag lefva . . .

MODERN.

Inte rår jag för att han föredrog mig! Han kanske fann mig, hur skall jag säga? behagligare . . . ja, han hade bättre smak än din far, som inte förstod värdera mig, förrän han fick rivaler — —

[Det bultar tre slag på dörrn.]

Hvem är det, som bultar?

GERDA.

Säg intet ondt om far! Jag tror inte mitt lif räcker till att ångra hvad jag brutit emot honom, men det skall du umgälla, du som hetsade mig på honom! Minns du då jag var lite, lite barn, du lärde mig att säga onda stickande ord, som jag icke förstod? Han ägde nog förstånd att icke straffa mig för den afskjutna pilen, ty han visste hvem som spände bågen! Minns du när du lärde mig ljuga för honom, att jag behöfde nya böcker i skolan, och när du och jag be-

*

dragit honom på pengarna, så delade vi! — Hur skall jag kunna glömma allt detta förflutna? Finns ingen dryck, som släcker minnet, utan att kväfva lifvet? Om jag hade kraft att gå ut ifrån alltihop, men jag liksom Fredrik, vi äro maktlösa, viljelösa offer, dina offer . . . du förhärdade, som icke kan lida för dina egna brott!

MODERN.

Känner du *min* barndom? Anar du hvilket dåligt hem jag hade, hvad ondt jag fick lära där? Det syns gå i arf, uppifrån, från hvem? Från första föräldrarna, stod det i barndomsböckerna, och det tycks slå in . . . Skyll inte på mig alltså, så skall jag inte skylla på mina föräldrar, som kunde skylla på sina, och så vidare! För öfrigt, det är lika dant i alla familjer, fastän det inte visas för de utomstående . . .

GERDA.

Om så är, då vill jag inte lefva, men är jag tvungen, så vill jag gå döf och blind genom detta elände, men i hoppet om ett bättre efteråt . . .

MODERN.

Du är så öfverdrifven, kära du, får du ett barn, så blir det annat att tänka på . . .

GERDA.

Jag får inga barn . . .

MODERN.

Hur vet du det?

GERDA.

Läkarn har förklarat det.

MODERN.

Han misstar sig ...

GERDA.

Nu ljög du igen ... jag är ofruktsam, ofullgången, jag som Fredrik, och därför vill jag inte lefva ...

MODERN.

Du pratar ...

GERDA.

Om jag kunde göra ondt som jag ville, så vore du icke mer! Hvarför skall det vara så svårt att göra ondt? Och när jag lyfter hand mot dig, så slår jag mig själf! — — —

[Musiken upphör hastigt; sonen hörs vråla utanför.]

MODERN.

Nu har han druckit igen!

GERDA.

Stackars Fredrik, ja ... hvad skall han göra?

*

SONEN [in, halfrusig].

Det ... röker visst in ... i köket!

MODERN.

Hva' säger du?

SONEN.

Jag tror ... jag ... jag tror, att det ... brinner!

MODERN.

Brinner? Hvad säger du?

SONEN.

Ja, jag... tror... att det brinner!

MODERN [springer mot fonden
och öppnar dörrarna, men mötes af ett rödt eldsken].
Eld! — Hur ska' vi komma ut! — Jag vill inte
brinna! — Jag vill inte! [Går rundt.]

GERDA [tar brodern i famn].

Fredrik! Fly, elden är öfver oss, fly!

SONEN.

Jag orkar inte!

GERDA.

Fly! Du måste!

SONEN.

Hvart?... Nej, jag vill inte...

MODERN.

Jag går hellre ut genom fönstret...

[Öppnar balkongdörren och
störtar ut.]

GERDA.

Å, Herre Gud, hjälp oss!

SONEN.

Det var det enda!

GERDA.

Detta har du gjort!

SONEN.

Ja, hvad skulle jag göra? — Det fanns intet annat!
— Fanns det något annat?

GERDA.

Nej! Allt måste brinna upp, annars kom vi inte ut härifrån! Håll mig i famn, Fredrik, håll mig hårdt, lille bror; jag är så glad som jag aldrig varit; det ljusnar, stackars mamma, som var så ond, så ond . . .

SONEN.

Lilla syster, stackars mamma, känner du så varmt det är, så skönt, nu fryser jag inte längre, hör så det knastrar därute, nu brinner allt gammalt, allt gammalt ondt och styggt och fult . . .

GERDA.

Håll mig fast, lille bror, vi ska' inte brinna, vi kväfs af oset, känner du inte så godt det luktar, det är palmerna, som brinner och pappas lagerkrans, nu brinner linneskåpet, det luktar lavendel, och nu, rosorna! Lille bror! var inte rädd, det är snart öfver, käre, käre, fall inte, stackars mamma! som var så ond! Håll i mig, hårdare, krama, som pappa brukade säga! Det är som på julafton, när vi fick äta i köket, doppa i grytan, den enda dag vi kunde bli mätta, som pappa sa', känn så det doftar, det är skänken som brinner, med tepåsen och kaffet, och kryddorna, kanelen och nejlikorna . . .

SONEN [i extas].

Är det sommar? Klöfvern blommar ju, sommarlofvet börjar, minns du då vi gick ner till de hvita ångbåtarna och klappade dem, när de voro nymålade och väntade på oss, då var pappa glad, då lefde han, sa' han, och temaböckerna tog slut! Så skulle lifvet alltid vara, sa' han, det var nog han, som var pelikanen, för han plockade sig åt oss, han hade alltid knän på byxorna och sliten sammetskrage, när vi gick som grefvebarn . . . Gerda, skynda dig, ångbåten ringer, mamma sitter i försalongen, nej, hon är inte med, stackars mamma! hon är borta, är hon kvar på stranden? hvar är hon? jag ser henne inte, det är inte roligt utan mamma, där kommer hon! — Nu börjar sommarlofvet!

[Paus.]

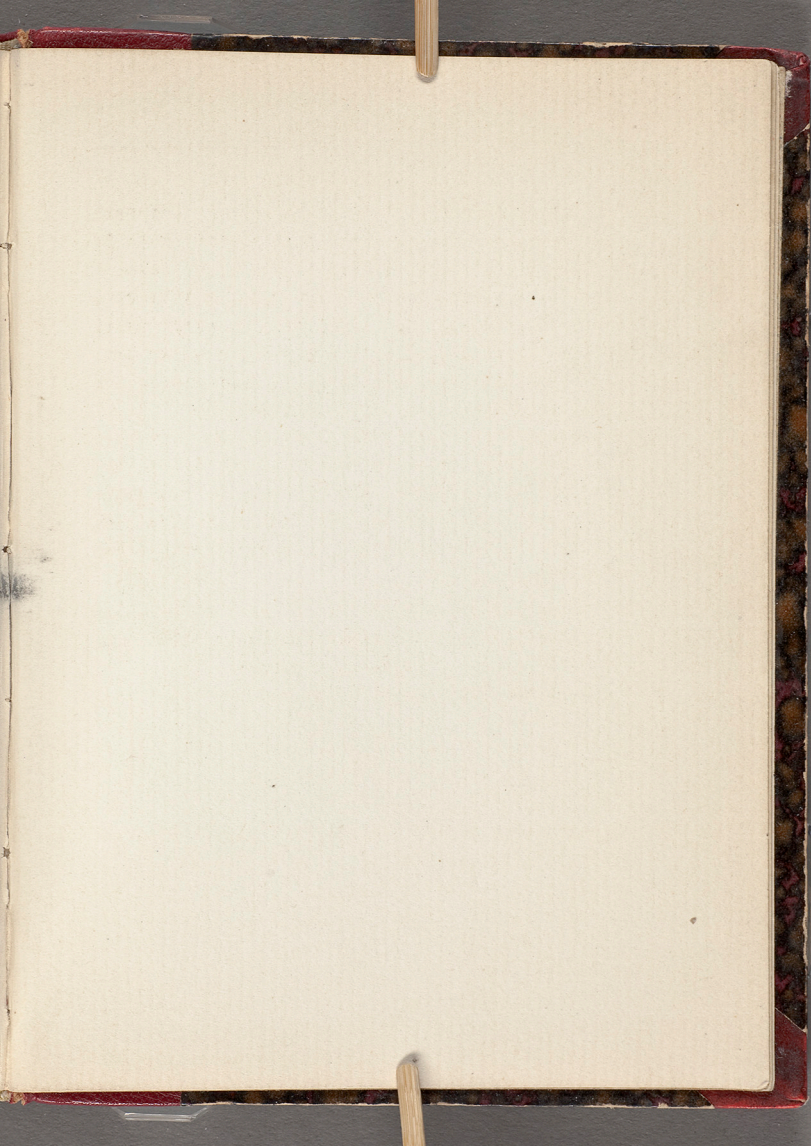
[Fonddörrarna öppnas, det röda skenet syns starkt.]

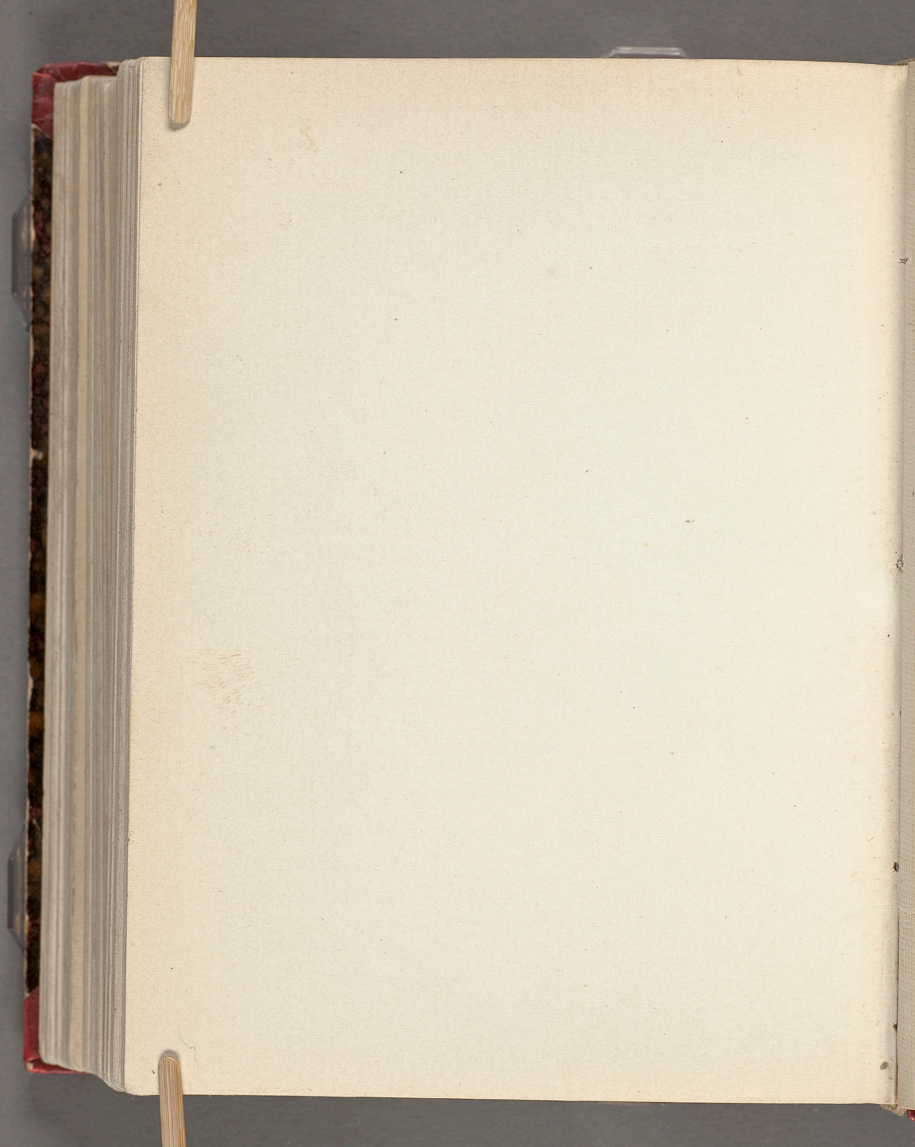
[Sonen och Gerda segna till golfvet.]

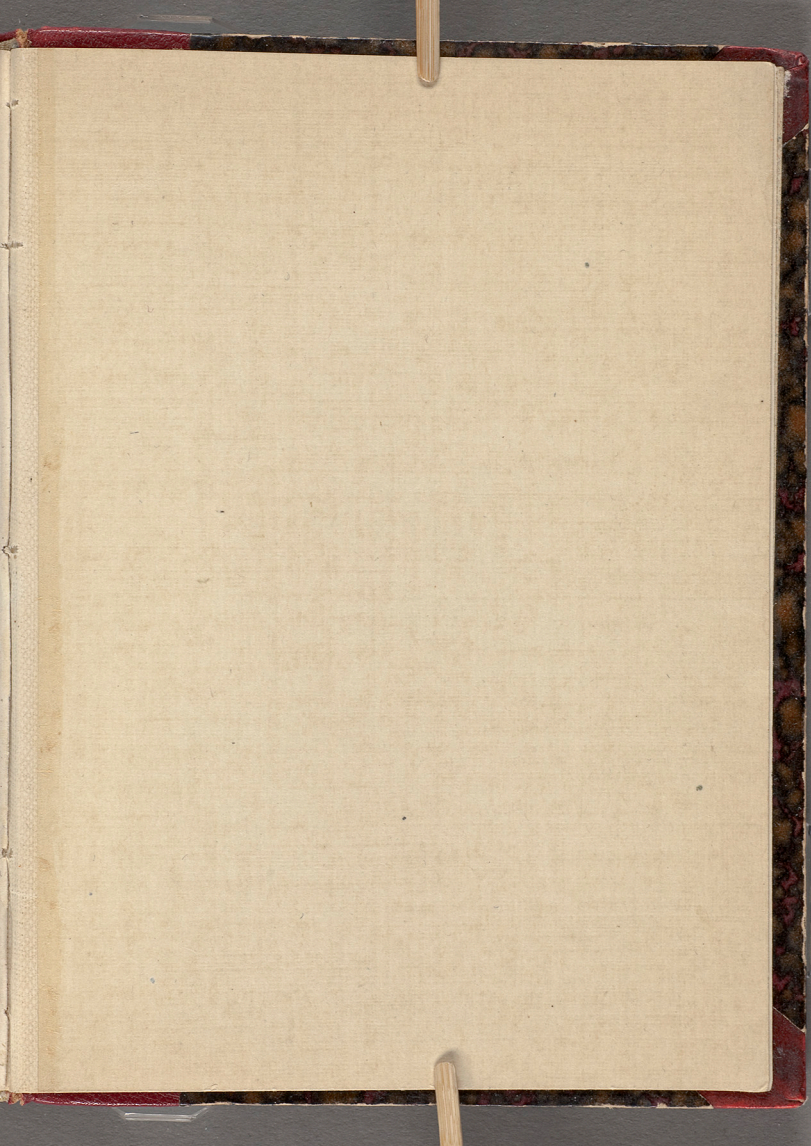
Riddå.

PRIS:
1 KRONA

Centraltryckeriet, Stockholm 1907.